

Eğitim Yönetimi Alanında Doktora Öğrencisi Olmak: Lisansüstü Öğrencilerin Bakış Açısından Fenomenolojik Bir İnceleme

On being a PhD Student in Educational Administration: A Phenomenological Inquiry into the Perspective of the Graduate Students

Gökhan Arastaman *

Oya Uslu**

Selçuk Yusuf Arslan ***

Pınar Necmiye Gülsoy Kerimoğlu ****

To cite this article/ Atf için:

Arastaman, G., Uslu, O., Arslan, S. S. ve Gülsoy Kerimoğlu, P. N. (2020). Eğitim yönetimi alanında doktora öğrencisi olmak: Lisansüstü öğrencilerin bakış açısından fenomenolojik bir inceleme. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi – Journal of Qualitative Research in Education*, 8(4), 1323-1346. doi: 10.14689/issn.2148-2624.8c.4s.11m

Öz. Bu çalışmanın amacı, Eğitim Yönetimi doktora programına kayıtlı öğrencilerin deneyimlerini, karşılaşılan problemler, problemlerle baş etmek için kullanılan stratejiler ve süreçte motive edici faktörler açısından incelemektir. Nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik (olgu bilim) desen ile yürütülen araştırmanın çalışma grubunu Ankara'daki üç devlet üniversitesinin Eğitim Yönetimi Doktora programına kayıtlı, ders aşamasını tamamlamış tez aşamasında olan 25 doktora öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmada veri toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış bir görüşme formu kullanılmıştır. Veriler, yüz yüze görüşmeler ile toplanmış ve içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırma bulgularına göre Eğitim Yönetimi Doktora Programı öğrencileri programın kendisine yönelik sorunları, iş hayatına yönelik sorunlarını ve diğer sorunları öncelikli olarak belirtmişlerdir. Katılımcılar bu sorunlarla başa çıkarken içsel ve dışsal olmak üzere farklı stratejiler kullandıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıları bu zorlu süreçte güdüleyen faktörler ise mesleki ve kişisel faktörler şeklinde ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Doktora programı, Doktora öğrencisi, Eğitim Yönetimi Doktora Programı

Abstract. The aim of this study is to examine the experiences of PhD students in Educational Administration Program in terms of *the problems* they encounter, *the strategies* they use to deal with these problems and *the motivational factors* that stimulate them. The participants of this phenomenological study include 25 PhD students enrolled in the PhD program in Educational Administration departments of three state universities in Ankara. The data have been collected through a semi-structured interview form developed by the researchers, and analysed through descriptive content analysis. According to the findings of the research, the prominent problems of the PhD students are administrative problems at university, problems in their professional lives and individual problems. The students use different internal and external strategies to overcome these problems. And lastly, professional and individual factors motivate them to survive during this difficult path.

Keywords: Doctorate program, Doctorate students, Educational administration doctorate program

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 16.05.2020

Düzeltilme Tarihi: 17.09.2020

Kabul Tarihi: 21.10.2020

*Sorumlu yazar/ Correspondence: Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Türkiye, gokhanarastaman@gmail.com ORCID: 0000-0002-4713-8643

** Hacettepe Üniversitesi, Türkiye, oyauslu@gmail.com ORCID: 0000-0003-0435-831X

***Hacettepe Üniversitesi, Türkiye, selcukarslan2013@gmail.com ORCID: 0000-0002-2546-0842

****Hacettepe Üniversitesi, Türkiye, pnrugulsoy@gmail.com ORCID: 0000-0002-7055-5146

Giriş

Doktora derecesi almak çok yönlü akademik bir yolculuktur. Çünkü doktora öğrencileri, çalışmaları sırasında, çok çeşitli olumlu ve olumsuz deneyimleri içeren duygusal ve entellektüel açıdan yoğun bir sürece girerler. Bu süreç kimi öğrenci açısından ilham verici, cezbedici ve tatminkâr bir süreç olarak görünse de bazı öğrenciler açısından bireysel fedakârlık, bölünmüş yaşam, akademik sorunlar, sosyal destek yoksunluğu ve finansal sorunlar gibi güçlüklerle yüz yüze kalınan bir süreç olarak görülmektedir (Appel ve Dahlgren, 2003; Jairam ve Kahl Jr., 2012; Protivnak ve Foss, 2009; Spaulding ve Rockinson-Szapkiw, 2012). Bu süreçte yıpranmışlık ve yetersizlik gibi hislerle karşılaşan, programı bırakma niyetinde olan doktora öğrencilerinin, kariyerlerinin başlangıcında bu güçlüklerle başa çıkabilmeleri ve belirsizlikleri yönetebilmeleri gerekmektedir (Castelló, Pardo, Sala- Bubaré ve Suñe-Soler, 2017). Dolayısıyla, her öğrenci doktora eğitimini farklı bir şekilde deneyimlemekte ve bu durumun sebep ve sonuçlarının ne olduğu bir soru işareti olarak ortaya çıkmaktadır.

Alanyazın, doktora öğrencilerinin programa entegrasyonunda gerilim ve zorluklar yaşadığına işaret etmektedir (McAlpine ve Amundsen, 2007). Doktora öğrencileri akademik yaşamla ilgili eksik bir anlayışa sahip olabilir, eğitim ve araştırmanın göreceli önemi hakkında kafa karışıklığı yaşayabilir ve kendi değerleri ile akademik yaşamdaki değerlerini anlamlandırma konusunda belirsizlikler yaşayabilirler (Austin, 2002; Bieber ve Worley, 2006). Golde ve Dore'ye (2001) göre doktora programlarını yürüten üniversitelerin bu sorunları aşmak için gösterdikleri çabalar doktora öğrencileri tarafından kapsamlı ve yeterli bulunmamaktadır. Dolayısıyla doktora sürecindeki uygulamaların anlaşılması ve kendilerini akademisyen olarak kurgulama sürecindeki öğrencilerin karşılaştıkları deneyimlerin, zorlukların ve motivasyon kaynaklarının açıklığa kavuşturulması gerektiği söylenebilir.

ABD ve Türkiye'de doktora programlarına kayıt yaptıran öğrenci sayılarının son dönemlerde arttığı görülmektedir (NCES, 2020; YOK, 2020). Ancak programa başlayan öğrenci sayısındaki bu artışa rağmen doktora programlarındaki mezuniyet oranlarının düşük olması ve öğrencilerin yüksek yıpranma yaşaması ilgi çekicidir ve yüksek öğrenim kurumları açısından sorun teşkil etmektedir. Konuyla ilgili çalışmalar (Bowen, 2005; Bowen ve Rudenstine, 1992; Green, 1997; Lovitts, 2001) doktora öğrencilerinin yüzde ellisinin tezini tamamlayamadığını, yüzde yirmisinin ise ders aşamasını tamamladığı halde tez aşamasında başarısız olduğunu göstermektedir. Yani karmaşık bir süreç olan doktora programında birçok öğrenci ders dönemini başarıyla tamamlasa da tez yazma sürecini tamamlamada zorluklar yaşamaktadır (Akbulut, Şahin ve Çepni, 2013; McCalley, 2015).

Diğer yandan öğrencilerin yıpranma payının da yüzde elli ile yetmiş arasında olduğu belirtilmektedir (Nettles ve Millet, 2006). Doktora programlarında yıpranma ve uzayan tamamlama süresi hem öğrenciler hem de üniversiteler için maliyetli bir duruma dönüşmektedir. Çünkü süreçte öğrencilerin yıpranması ve programı bırakması bir programın üretkenliğini ve prestijini de olumsuz etkilemektedir (Nettles ve Millet, 2006). Doktora çalışmalarının araştırma, eğitim, liderlik, politika ve mesleki uygulama açısından önemi düşünüldüğünde, bu yüksek terk oranları endişe vericidir.

Lisansüstü eğitime odaklanan araştırmaların çoğu yapısal değişkenlere (örn. zaman-derece) veya faktörlere (danışmanlık, finans, çevre vb.) odaklanmıştır (Bowen ve Rudenstine, 1992; Lovitts, 2001). Görece az sayıdaki çalışma, lisansüstü okul deneyim ve karmaşıklığını derinlemesine

araştırmak için tek değişkenli analizlerin ötesine geçmeye çalışır. Bazı araştırmacılar, öğrencilerin lisansüstü eğitimdeki deneyimlerine ilişkin görüşler ortaya koymuşlar ve böylece lisansüstü eğitimin daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunmuşlardır (Bair ve Haworth, 2004; Golde ve Dore, 2001).

Genel olarak bakıldığında konuyla ilgili yurtdışında yapılan çalışmaların, daha çok doktora sürecinde yıpranma ve süreçten ayrılma konularını ele alarak (Stallone, 2004; Lovitts, 2001; Johnson, Green ve Kluver, 2000) doktora süreciyle ilgili anlayış kazanmaya odaklandığı görülmektedir. Ancak bu çalışmaların, bazı öğrencilerin süreci başarıyla bitirmesine karşın bazılarının programdan ayrılmasına ilişkin net bir açıklamada bulunamadığı görülmektedir (Zumbrunn, Tadlock ve Roberts, 2011). Türkiye’de yapılan çalışmalarda ise konu lisansüstü eğitimin önemi veya sorunları gibi tekli bağlamda ele alınarak (Karakütük vd; 2010; Akbulut, Şahin ve Çepni, 2013; Karadağ ve Özdemir, 2017) incelenmeye çalışılmıştır. Tüm bu çalışmalar incelendiğinde çok az çalışmanın eğitim yönetimi doktora öğrencilerinin süreçteki güçlükleri, stratejileri ve motivasyonları ile ilgili deneyimleri derinlemesine analiz ettiği görülmektedir. Halbuki doktora öğrencilerinin olumlu ve olumsuz olarak algıladıkları deneyimler hakkında daha fazla bilgi sahibi olmak, öğrencilerin araştırmacı olarak kimliğini kavramasına ve doktora programlarının kalitesini artırmaya katkıda bulunabilir (McAlpine, Jazvac-Martek ve Hopwood, 2009). Bu bağlamda mevcut araştırma diğer çalışmalardan farklı olarak doktora öğrencilerinin sürece ilişkin görüşlerini; sorunlar, stratejiler ve motivasyon kaynakları bileşenleri ile ele alarak konuyu bütüncül bir bakış açısıyla incelemeyi amaçlamaktadır.

Literatür Taraması

Doktora eğitimini tamamlamak maliyetli, zaman alıcı ve stresli bir iştir. Bu sürece başlayan pek çok öğrenci ya süreci ya tamamlayamadan programdan ayrılır ya da eğitimini çok uzun sürede tamamlar. Bu konuda yapılan çok sayıda çalışma doktora programının tamamlanması sürecine ilişkin öğrenci deneyimlerini açıklamaya çalışmıştır (Bowen ve Rudenstine, 1992). Bu deneyimlere bakıldığında öğrencilerin doktora programını tamamlayamamalarının, farklı sorumluluklarının olması, sürece motive olamamaları, doktora eğitimlerinin iş ve aile yaşamlarını etkilemesi gibi kişisel faktörlerden kaynaklanabileceği gibi, öğrencilerin eğitim aldıkları kurumun öğrenme kültürü ve ortamı, danışmanlık sürecindeki güçlükler, yöntembilim eksikliği gibi birçok faktörle de ilgili olduğu görülmektedir (Stallone, 2003). Genel olarak incelendiğinde, öğrencilerin tezlerini bitirememelerinin, finansal sorunlar, medeni durumdaki değişiklik, iş değiştirme, aile üyelerinden birinin hastalığı, ikamet değişikliği veya sadece vazgeçme gibi birçok nedene bağlandığı görülmektedir (Lovitts, 2001).

Literatür, doktora süreci üzerine yapılan araştırmaların öncelikle, süreçte yıpranma, programdan ayrılma ve yaşanan stres gibi süreci olumsuz etkileyen deneyimleri ortaya koymaktadır (Bair ve Haworth, 2004; Gardner, 2009). Yapılan araştırmalar doktora öğrencilerini etkileyen birçok zorlu deneyime dikkat çekmektedir. Bu çalışmaların, öğrencilerin akranlarıyla ve tez danışmanlarıyla olan ilişkileri ile fakülte ve iş-yaşam koşulları gibi sosyal ve örgütsel faktörlere ilişkin deneyimlere odaklandığı görülmektedir (Jairam ve Kahl Jr., 2012; Pyhältö, Nummenmaa, Soini, Stubb ve Lonka, 2012). Özellikle danışman desteğinin doktora derecesi almayı ve doktora memnuniyetini destekleyen önemli bir faktör olduğu bildirilmiştir. (Bair ve Haworth, 2004; Barnes ve Randall, 2012; McAlpine ve McKinnon, 2013). Doktora öğrencilerinin, sosyal destek eksikliği, danışman ilgisizliği veya ekonomik zorluk gibi deneyimleri yaşamlarının, programdan ayrılmalarına neden olan faktörler olduğu görülmüştür (Jairam ve Kahl Jr., 2012;

Pyh lt , Vekkaila, ve Keskinen, 2012; Zhao, Golde ve McCormick, 2007). Bu olumsuz deneyimlerin, doktora adaylarının kimliğini olumsuz yönde etkileyen ve yıpranma riskini artıran verimsizlik, sinizm, tükenmiŐlik ve izolasyon duygularına yol açtığı görülmüştür (Ali ve Kohun, 2006).

Diğer yandan doktora sürecinde karşılaşılan bireysel faktörlerle ilgili zorluklar da önemli deneyimler olarak vurgulanmaktadır. Bu faktörler araŐtırmacıların araştırma sorularını tanımlaması, metodolojik sorunları  ozmesi, veri toplaması ve analiz etmesi gibi araştırmacı rolüne ilişkin yetkinliklerin geliştirilmesi ile ilgilidir (Castell , I esta ve Corcelles, 2013; Cotterall, 2013). Buna ek olarak, araştırmacılar öğrencilerin kendi ilişki ağlarını oluŐtırmada, zaman baskısını aŐmada veya sağlıklı bir iş-yaşam dengesini sağlamada zorluk yaşadıklarını gözlemlemiŐlerdir (Pyh lt , Vekkaila ve Keskinen, 2012).

Tüm bu g c lukler karŐısında doktora  ğrencilerinin başarılı olmaları ve programla ilgili gereklilikleri zamanında tamamlayabilmeleri için bazı faktörlerin etkili olduğu görülmektedir. Bu faktörler; aidiyet duygusu, başarma güdüsü, akademik entegrasyon ( r. akademik ortamlarda bulunma), özerklik ve seçim fırsatı, sıkıntıların üstesinden gelme yeteneği ve kişisel fedakârlık şeklinde sıralanabilir (Rockinson-Szapkiw, Spaulding ve Bade, 2014).

Doktora sürecinde zorluklarla baş etme ve motivasyon

Doktora  ğrencilerinin süreçte karşılaştıkları sorunlarla başa çıkmalarında temel olarak, danışmanlarıyla ve bölümle olan formel ve informel iliŐkilerinin, bölümle entegrasyonun, bölümün ve danışmanın desteğinin olmasının yanında (Lovitts, 2001), finansal desteğin, olumlu ve destekleyici aile iliŐkilerinin, yılmaz ve sebatk r kişilik özelliklerine sahip olmanın (Maher, Ford ve Thompson, (2004) etkili olduğu görülmektedir. Eğer  ğrenci danıŐmanıyla ve bölümüyle zayıf iliŐkilere sahipse, doktora sonrası gelecekle ilgili kafasında soru iŐaretleri mevcutsa ve kendini yalnız, izole hissediyorsa (Golde, 2005), süreçte karŐılaŐacađı g c luklerle etkili bir şekilde başa çıkması da zor olacaktır. Bu bakımdan finansal ve ailevi sorunların en aza indirilmesi, akran ve aileden olumlu desteğin sağlanması, danışman ve tez izleme komitesi  yeleri ile olumlu zengin iliŐkilerin kurulması en önemli başa çıkma yöntemleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Doktora  ğrencileri programın doğası gereği süreçteki diğer kiŐilerle yakın ilişkiler yaŐayan sosyal bireylerdir. Bu birlik, programdaki diğer öğrenciler, tez danıŐmanı, tez izleme komitesi ve programdaki diğer  ğretim üyelerinden oluŐur (Mullen, 2005). Konuyla ilgili çalışmalar, iş birliği içinde çalışan öğrencilerin genellikle tek baŐına çalışan öğrencilerden daha yüksek başarı sağlama eğiliminde olduklarını göstermektedir (Johnson ve Johnson, 1998). Bu organik iş birliği, öğrencinin baŐarisının sürekli liğini sağlamaktadır. Tezini tamamlayan öğrenciler birbirleriyle dinamik ilişkiler kuran ve tez danıŐmanı ve tez izleme komitesi (TİK)  yeleri ile düzenli iletişim kurabilen öğrencilerdir. Mullen (2005) ayrıca, doktora  ğrencilerinin karŐılıklı etkileŐiminin, olumlu ilişkiler kurma, eleştirel beceri geliştirme ve sonuçta akademik baŐarıya ulaşma gibi olumlu sonuçlar doğurduğunu ileri sürmektedir.

Tinto (1993) doktora  ğrencilerinin, sebatk r ve yılmaz olmaları ve baŐarıya ulaŐmaları için öncelikle akademik ve sosyal yönden doktora süreciyle bağlılıklarını g c lendirmeleri gerektiğini belirtmektedir.  nk n  programıyla entegrasyonunu sađlamamıŐ, stresli, kendini izole ve yalnız hisseden, sosyal desteği olmayan doktora  ğrencilerinin motivasyonu kaybetme ve programdan

ayrılma olasılıkları daha yüksektir (Tinto, 1993). Öğrenciler bu ihtiyaçlarını karşılayan ortamlara ihtiyaç duyarlar (Rockinson-Szapkiw, Spaulding ve Bade, 2014). Ancak öğrencilerin bu tür ortamlara bireysel olarak ulaşması her zaman mümkün olmamaktadır. Bu nedenle bölümün özellikle tez dönemindeki ve bölümle fiziksel bağı zayıf olan öğrencilerin akademik entegrasyonunu sağlayacak fiziki ve dijital araçlarının olması önemli bir gereklilik olarak görülmektedir.

Araştırmanın Önemi

Üniversitelerin temel amaçlarından olan araştırma, daha çok lisansüstü eğitim sürecinde özellikle doktora düzeyinde gerçekleşmektedir. Eğitim bilimleri alanında yapılan araştırmaların amacı bilgi üretmek, öğrenimi arttırmak ya da eğitim sorunlarını çözmektir. Bu açıdan bakıldığında doktora öğrencilerinin süreçle ilgili fikirlerini öğrenmek ve karşı karşıya kaldıkları sorunlara çözüm bulmak bir doktora programlarının etkililiği ve verimliliği açısından önemli bir konudur.

Dinamik bir eylem alanı olan doktora eğitiminde öğrencilerin karşılaştıkları zorlukları, bunlarla başa çıkma stratejilerini ve motivasyon faktörlerini bilip anlayış kazanmak, gelişen bilim ve teknolojiler ile eğitim arasındaki eşgüdümü sağlamak açısından önemlidir. Ayrıca bu süreçte yaşanan zorlukların, sürecin içinde geleceğin akademisyenleri olan doktora öğrencilerinin görüşleri doğrultusunda belirlenip giderilmesi de eğitim planlaması açısından önemlidir. Lovitts'e (2001) göre, doktora tez süreci hakkındaki anlayış eksikliği, öğrencilerin süreçteki yıpranma oranlarının artmasına neden olmaktadır. Birçok doktora öğrencisi ya ders aşamasındayken ya da tez aşamasına geçtikten sonra programdan ayrılmaktadır. Doktora öğrencilerinin bir programa girdikten sonra bitirememelerini etkileyen birçok faktörün varlığından söz edilebilir. Öğrencilerin doktora programlarını tamamlamalarına etkide bulunan faktörlerin daha iyi anlaşılması, lisansüstü eğitim veren enstitülerin öğrencilere doktora derecesine zamanında ulaşmalarını teşvik eden stratejiler geliştirmelerini ve uygulamalarını sağlayabilir. Bu da doktora öğrencilerinin yetiştirilmesinde kurum kaynaklarının düşük maliyetli kullanımını sağlayabilir. Bu araştırmanın eğitim yönetimi doktora öğrencilerinin doktora eğitimlerini tamamlamasına etki eden faktörleri ortaya koyarak, doktora süreci ile ilgili yapılacak çalışmalara katkıda bulunması beklenmektedir.

Bu çalışmanın amacı eğitim yönetimi doktora programı öğrencilerinin karşılaştıkları güçlükleri, bu güçlüklerle başa çıkmada kullandıkları stratejileri ve onları motive eden faktörleri doktora öğrencilerinin görüşlerine göre incelemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Eğitim yönetimi doktora programı öğrencilerinin doktora programı sürecinde karşılaştığı güçlükler nelerdir?
2. Eğitim yönetimi doktora programı öğrencilerinin doktora programı sürecinde karşılaştığı güçlüklerle başa çıkma stratejileri nelerdir?
3. Eğitim yönetimi doktora programı öğrencilerinin doktora programı sürecindeki motivasyon kaynakları nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Eğitim yönetimi doktora programı öğrencilerinin doktora sürecine ilişkin deneyimlerini ortaya koymaya çalışan bu çalışma "fenomenolojik" bir çalışmadır. Fenomenoloji, sosyal gerçekliği anlamak için bu gerçekliğin meydana getirdiği insan deneyimlerine odaklanır. Bu kapsamda olguya ilişkin deneyimler sorgulanır (Ersoy, 2016). Patton'a (2002) göre fenomenoloji günlük deneyimlerimizin anlamı ve doğası hakkında derinlemesine bir anlayış edinilmesini amaçlar. Fenomenoloji deseninde birkaç kişinin yaşadığı kavram veya olguların ortak anlamı açıklanır (Cresswell, 2013). Bu bağlamda mevcut araştırmanın fenomeni eğitim yönetimi doktora programı öğrencilerinin karşılaştıkları güçlükler, bu güçlüklerle başa çıkmada kullandıkları stratejiler ve onları motive eden faktörler olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda, fenomene ilişkin katılımcıların yaşamış deneyimlerine odaklanılmıştır.

Çalışma Grubu

Fenomenolojik nitel araştırma deseninde 5-25 kişilik konuya ilişkin tecrübeleri olan kişilerin seçildiği maksimum çeşitlilik örnekleme tercih edilir (Creswell, 2013; Glesne, 2012). Cohen, Kahn ve Steeves'e (2000) göre fenomenolojik araştırmada yaşanan deneyimleri yoğun bir şekilde araştırmak söz konusu değilse geniş bir katılımcı grubunu seçmek daha uygundur. Bu çerçevede, araştırmanın katılımcıları Ankara'daki üç devlet üniversitesinin Eğitim Yönetimi Doktora programına kayıtlı 25 Doktora öğrencisinden oluşmuştur. Bu üç devlet üniversitesinin seçiminde, eğitim yönetimi alanı itibariyle köklü geçmişe sahip olmaları, kurumsal altyapılarının doktora eğitimi bağlamında güçlü olması ve kolay ulaşılabilir olmaları gibi faktörler göz önünde bulundurulmuştur. Katılımcılara ait demografik bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1.

Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler

Katılımcı Kodu	Doktora Devam Ettiği Üniversite	Mevcut İşi	Yaşı	Cinsiyeti
K1	Hacettepe Üniversitesi	Öğretmen/Müdür Yrd.	31	Erkek
K2	Gazi Üniversitesi	Öğretmen/Müdür Yrd.	41	Erkek
K3	Hacettepe Üniversitesi	Uzman Yardımcısı	27	Kadın
K4	Hacettepe Üniversitesi	Proje Koordinatörü	31	Kadın
K5	Hacettepe Üniversitesi	Öğretmen	33	Kadın
K6	Hacettepe Üniversitesi	Öğretmen	33	Kadın
K7	Hacettepe Üniversitesi	Araştırma Görevlisi	27	Kadın
K8	Hacettepe Üniversitesi	Kurumsal Eğitim Sor.	41	Kadın
K9	Gazi Üniversitesi	Araştırma Görevlisi	28	Erkek
K10	Gazi Üniversitesi	Araştırma Görevlisi	34	Erkek
K11	Hacettepe Üniversitesi	Öğretmen	28	Erkek
K12	Gazi Üniversitesi	Öğretmen	37	Erkek
K13	Hacettepe Üniversitesi	Okul Müdürü	38	Kadın
K14	Gazi Üniversitesi	Araştırma Görevlisi	32	Kadın
K15	Ankara Üniversitesi	Araştırma Görevlisi	28	Kadın
K16	Ankara Üniversitesi	Serbest Meslek	41	Erkek
K17	Hacettepe Üniversitesi	Uzman Yardımcısı	28	Kadın

K18	Ankara Üniversitesi	Öğretmen	40	Kadın
K19	Ankara Üniversitesi	Maarif Müfettişi	47	Erkek
K20	Ankara Üniversitesi	Araştırma Görevlisi	32	Kadın
K21	Ankara Üniversitesi	Araştırma Görevlisi	28	Kadın
K22	Ankara Üniversitesi	Araştırma Görevlisi	29	Kadın
K23	Hacettepe Üniversitesi	Çalışmıyor	31	Erkek
K24	Hacettepe Üniversitesi	Okutman	34	Kadın
K25	Ankara Üniversitesi	Araştırma Görevlisi	30	Kadın

Tablo 1’den de görüleceği gibi maksimum çeşitliliği sağlamak (Creswell, 2013) için araştırma farklı meslek ve yaş grubundan olan ve üç büyük üniversitenin eğitim yönetimi doktora programına kayıtlı doktora öğrencileri ile yürütülmüştür. Araştırmaya Hacettepe Üniversitesi’nden 12, Ankara Üniversitesi’nden 8 ve Gazi Üniversitesi’nden 5 doktora öğrencisi katılmıştır. Yaşları 27 ile 47 arasında değişen katılımcıların 9’u erkek 16’sı kadındır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplamak amacıyla yarı yapılandırılmış bir görüşme formu geliştirilmiştir. Formun geliştirilmesi sürecinde öncelikle kapsamlı bir yazın taraması yapılmış ve konuya ilişkin kavramsal çerçeve belirlenmiştir. Ardından araştırmacılar tarafından 10 doktora öğrencisiyle ön görüşmeler gerçekleştirilmiş ve doktora eğitiminin onlar için ne anlama geldiği, bu süreçte karşılaştıkları zorluklar ve bunlarla başa çıkma deneyimlerine ilişkin görüşleri saptanmaya çalışılmıştır. Daha sonra bir taslak görüşme formu hazırlanmış ve taslak form uzman görüşüne sunulmuştur. Uzmanlardan gelen düzeltme önerileri sonrasında taslağa son hali verilmiştir.

Görüşmelerde katılımcılara doktora sürecine ilişkin görüş ve deneyimlerini ortaya çıkarmayı amaçlayan aşağıdaki üç açık uçlu soru sorulmuştur:

- Doktora sürecinde hangi zorluklarla karşılaşmaktasınız ve bu zorlukların kaynakları nelerdir?
- Doktora sürecinde karşılaştığınız zorluklarla nasıl başa çıkmaktasınız?
- Sizi doktora sürecine bağlayan faktörler nelerdir?

Görüşmeler sırasında anlaşılmayan soru olduğunda veya katılımcıların görüşlerini ayrıntılı olarak belirtmeleri istendiğinde ek sorular sorulmuştur.

Geçerlik-Güvenirlilik Çalışmaları

Araştırmadan elde edilen verilerin geçerlik ve güvenilirliği *katılımcı teyidi, akran değerlendirmesi ve zengin ve yoğun tanımlama* yoluyla gerçekleştirilmiştir (Lincoln ve Guba, akt; Arastaman, Öztürk Fidan ve Fidan, 2018).

Katılımcı Teyidi

Katılımcı teyidi süreci, katılımcılardan elde edilen verilere dayalı olarak araştırmacı tarafından yapılan yorumların, araştırmada yer alan katılımcılarla yeniden paylaşılarak test edilmesi olarak tanımlanabilir. Bu süreç araştırmacıya, katılımcıların görüşlerine dayalı olarak yaptığı

yorumların, gerçekten katılımcının ifade ettiği tecrübelerini yansıtıp yansıtmadığını belirleme olanağını vermektedir (Lincoln ve Guba, akt; Arastaman, Öztürk Fidan ve Fidan, 2018).

Bu aşamada katılımcı görüşleri belirlendikten sonra her bir kavrama ilişkin ifadeler tablolar haline getirilmiş ve her bir katılımcıya gönderilmiştir. Bu noktada tablolarda belirtilen ifadelerin kontrol edilerek teyidi sağlanmıştır. Gerçekleştirilen bu işlem, araştırmacının katılımcıların görüşlerine ilişkin yaptığı yorumları doğrulamasına yardımcı olmuştur.

Akran değerlendirme

Araştırmacı çeşitlemesi olarak da adlandırılan akran değerlendirme, araştırmacının, araştırma sürecinin tamamı veya bir kısmı hakkındaki düşüncesini, araştırmaya yardımcı olması için çalışmada yer almayan bir akranını davet ettiği bir süreçtir. Bu şekilde elde edilen dönütler araştırmacıya farklı perspektifler kazandırabilir (Lincoln ve Guba, akt; Arastaman, Öztürk Fidan ve Fidan, 2018), araştırmadaki hataların fark edilmesini sağlayabilirler (Creswell ve Miller, 2000). Nitel araştırma yöntemleri konusunda uzmanlaşmış iki öğretim üyesi, bu araştırmaya akran olarak katılmıştır. Bu aşamada görüşmelerin deşifreleri araştırmacı ve akranları tarafından bağımsız olarak incelenmiştir. Daha sonra, katılımcıların cevapları akranlar tarafından incelenmiş ve olası kodlar ve temalar konusunda görüşmeler yapılmıştır.

Zengin ve yoğun tanımlama

Zengin ve yoğun tanımlama araştırmacının, veri toplama sırasındaki deneyimlerini sağlam ve ayrıntılı bir şekilde açıkladığı bir tekniktir. Ortam, katılımcılar ve bulgular detaylı olarak tanımlanır (Lincoln ve Guba, akt; Arastaman, Öztürk Fidan ve Fidan, 2018). Bu çalışmada katılımcıların görüşlerine doğrudan alıntılarla yer verilerek bu görüşlerle oluşturulan kategoriler belirginleştirilmeye, dolayısı ile çalışmanın geçerliği sağlanmaya çalışılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Verilerin toplanmasında görüşme yöntemi kullanılmıştır. Öncelikle katılımcılara e-posta yoluyla ulaşılmaya çalışılmış, katılımcılar bilgilendirilmiş onam formu ile görüşmenin amacı ve süreci hakkında bilgilendirilmiştir. Katılımcılara kişisel bilgilerinin hiçbir surette deşifre edilmeyeceği, kişisel bilgilerinin gizli kalacağı ilkesine saygı duyulacağı bilgisi verilmiştir. Yaklaşık 35-40 dakika süren görüşmeler doktora öğrencilerinin öğrenim gördükleri üniversitelerde yapılmıştır. Görüşmelerden elde edilen ses kayıtları bilgisayar ortamına yazılı olarak aktarılmıştır. Veriler kontrol edilerek analize hazırlanmıştır. Veriler, içerik analizi ile çözümlenmiş ve bu süreçte dört aşamalı içerik analizi süreci takip edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Öncelikle bütün veriler ayrıntılı bir şekilde gözden geçirilerek benzer ifadeler kodlanmıştır. Daha sonra kodları temsil eden temalar bulunmuş, son olarak da ortaya çıkan kodlar ve temalar organize edilerek bulgular tanımlanmış ve yorumlanmıştır. Verilerden yapılan doğrudan alıntılarda katılımcıların isimleri yerine kodlar kullanılmıştır.

Bulgular

Veri analizi sonucunda, üç ana kategori altında yedi alt kategori kümelmiştir. Bu kategoriler ve alt kategoriler, bulguları ve bunların yorumlarını bir bütün olarak özetlemek için Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo2.

Doktora Sürecine İlişkin Görüşler

Kategori	Alt kategori	Kod
1-SORUNLAR	Alt kategori 1: Doktora Programına Yönelik Sorunlar	Kod 1: Ders programı
		Kod 2: Yabancı dil eksikliği
		Kod 3: Ders yükünün fazlalığı
		Kod 4: Yönetmelikle kısıtlanan ders süresi
		Kod 5: Verilen ödevlerin fazlalığı
		Kod 6: Yöntem/İstatistik bilgisinde yetersizlik
		Kod 7: Danışmanlar ve öğretim üyeleriyle yaşanan sorunlar
		Kod 8: Veri toplama zorluğu
	Alt kategori 2: İş Yaşamıyla İlişkili Sorunlar	Kod 1: İzin alma zorluğu
		Kod 2: İş hayatı ile birlikte doktora yapma
Alt kategori 3: Diğer Sorunlar	Kod 1: Ulaşım	
	Kod 2: Zaman yetersizliği	
	Kod 3: Stres	
	Kod 4: İlerleyen yaş	
	Kod 5: Destek görememe	
	Kod 6: Siyasi gelişmeler	
2-STRATEJİLER	Alt kategori 1: İçsel Stratejiler	Kod 1: Sabırlı davranma
		Kod 2: Başlanan işi bitirme isteği
		Kod 3: Fedakârlık gösterme
	Alt kategori 2: Dışsal Stratejiler	Kod 1: İyi iletişim kurma
		Kod 2: Zamanı iyi yönetme
		Kod 3: Danışman ve akran desteği
		Kod 4: Çok okumak
3-GÜDÜLEYİCİLER	Alt kategori 1: Mesleki Güdüleyiciler	Kod 1: Zorunluluk
		Kod 2: Terfi
		Kod 3: Unvan
		Kod 4: İşini daha iyi yapma
	Alt kategori 2: Bireysel güdüleyiciler	Kod 1: Kendini geliştirme
		Kod 2: İtibar kazanma
		Kod 3: Sorunlara çözüm bulma
		Kod 4: Sürekli öğrenme faaliyetinde bulunma
		Kod 5: Farklı bakış açısı kazanma

Kategori 1: Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Bulgular

Katılımcıların Eğitim Yönetimi Doktora Programı sürecinde yaşadıkları sorunları belirlemek üzere *Doktora öğrencileri çalışmalarında hangi zorluklara karşılaşmaktadır ve bu zorlukların kaynakları nelerdir?* sorusu sorulmuştur. Katılımcı görüşleri Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3.

Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Kod ve Örnek Alıntılar

Alt kategori	Kodlar	Örnek Alıntılar	
Doktora Programına Yönelik Sorunlar	Ders programı	K4: Biraz ders seçme mevzuunda sıkıntı çektim açıkçası. Dersler çakıştı, zorunlu almak zorunda kaldığım oldu. Çok zorunlu ders var, biraz daha seçmeli olsaydı daha iyi olabilirdi. Zorunlu olan bir dersten seçmeli dersimi seçemedim bu beni soğuttu biraz da olsa.	
	Yabancı dil eksikliği	K14: Yabancı dil zorluğu yaşayanlar var. Dile çalışmak için az ders seçen arkadaşlar var. Bu da süreci uzatıyor. 4-5 dönem sürüyor.	
	Ders yükünün fazlalığı	K18: Ders yükü açısından çok ağır. Bilimsel hazırlık almıyorsanız en az 10 ders. Başka yerden geldiyseniz 5-6 bilimsel hazırlık veriliyor. Toplamda 15-16 ders çok fazla. Bir zorluk da mesai açısından bakıldığında farklı illerden gelenlerin yaşadığı zorluklar. İstanbul, Niğde, Kastamonu'dan geliyorlar. Bir gün içinde derslerini almak zorundalar. Başka gün kalamıyorlar. Programı uyuşturamama problemi yaşıyorlar. İsteddiği dersten ziyade uygun olduğunu gün içindeki dersleri tercih etmek zorunda kalıyorlar.	
	Ders döneminin kısa olması	K10: Yani ders konusunda 4 dönemde bitirme zorunluluğu değil de bence 6 dönemde bitirme zorunluluğu olursa iyi olur. Ben 2 ders almak istiyorum daha rahat rahat okumalarımı yapayım diye. Ama 2 yılda bitirmek durumunda olduğum için daha fazla ders alıyorum. İstedğim gibi geçmiyor ders, yani istediğim kadar okuma yapamıyorum. Ödevler de istediğim kalitede olmuyor. Bence ders süresinin biraz uzatılması lazım.	
	Verilen ödevlerin fazlalığı	K17: Zaman yönetimi iyi olmalı. Gece üçe kadar ödev yaptığımı çoğu defa hatırlıyorum. Böyle de olmalı. İletişimimiz optimal düzeyde olmalı.	
	Yöntem / İstatistik bilgisinde yetersizlik	K25:Türkiye'de en fazla karşılaşılan sorunlardan biri yöntem sorunu, bilindiği üzere. Doktorada öğrencilerin o yöntem sorununu aşmaları gerekiyor. Bazen öğrencide o istek sadece zorunlu ders olduğu için alma eğilimindedir. Ama onu o şekilde görmemek gerekiyor. Zaten zorunlu ders olarak gördüğün zaman o dersten çok soğuyorsun, onu geliştirme aracı olarak görmediğin zaman da o konulara çalışmak istemiyorsun. İstatistik derslerinde çünkü öğrenciler çok fazla şikâyet ediyorlar, istatistik sorununa kendini geliştirme alanı olarak bakıp ve iyi bir araştırma yapılmak isteniyorsa, gerçekten bilimsel bir araştırma yapılmak isteniyorsa, bu araştırma yöntem ve tekniklerini iyi bir şekilde öğrenmelerini söyleyebilirim.	
	Danışmanlar ve Öğretim Üyeleriyle yaşanan sorunlar	K7: Danışmanınızla sinerji yakalamanız çok önemli. Aksi takdirde tez döneminiz kabusa dönebilir. Sizi anlayabilen, yardımcı olan, gerçekten danışabileceğiniz biri olması büyük şans.	
	Veri toplama zorluğu	K12: Veri toplama aşamasında sıkıntı oluyor çünkü izin almalsın ondan sonra uygulamalısın. Ondan sonra bazen örnekleme seçme zor oluyor bazen	
	İş Yaşamına Yönelik Sorunlar	İzin alma zorluğu	K17: Ayrıca izin almak da güç bir durum. Bu konuda öğretmenler daha şanslı bence ders programlarını ayarlayabiliyorlar. Fakat haftanın beş günü sabah 9 akşam altı çalışılan bir işte bu durum maalesef sizin işten kaçmanız olarak algılanıyor. Yani aslında zorluklar çoğunlukla bireyin kendisinden değil örgütsel ve çevresel faktörlerden kaynaklanıyor.
		İş hayatı ile birlikte doktora yapma	K11: Ama tek sıkıntı iş hayatıyla beraber yürütmek çok zor oluyor çünkü özellikle özel sektörde çalışıyorsanız iş hayatınız çok yoğun oluyor. Doktoraya ayırabileceğiniz vakit biraz az oluyor.
Ulaşım	Ulaşım	K6: "Yol yüzünden çok yoruluyorum. Bazen otobüsle değil uçakla geliyorum. Aşırı yorgunluk bazen beni süreçten uzaklaştırabiliyor. Bazen gücüm bitiyor gibi hissediyorum ama diğer şeyleri düşündüğümüz zaman devam etmek zorunda olduğumuzu düşünüyoruz."	
	Zaman yetersizliği	K2: Çalışmak, zaman ayırmak ve bunlarla uğraşma. Zaman iyi planlanmazsa zorlanıyorsunuz. Hem aile hem iş çok zor oluyor. Kısaca zaman...Sosyal hayata zaman kalmıyor. Kendimize zaman ayırmıyoruz ki çevremize nasıl ayıralım?	
	Stres	K7: Öğrenci yeterli mi diye düşünüyor ister istemez stres yapıyor. Bu stres de motivasyonunu düşürebilir. Yeterlilik sonrasında da kısıtlı sürelerde yapıldığı başarılı için bir stres mutlaka var, yeterlilik bitecek 6 ay sonra tez verilecek 6 ay sonra vermem gerekiyor. Stres yaparsa kişi danışman da yardımcı olmasa eğer ki zor bir dönem olur.	
	İlerleyen yaş	K19: Yaş ilerledi, geç yaşta bu işe girmek biraz riskli. Aile hayatı, yaşın ilerlemesi, uzaktan gelip gitmek	
	Destek görememe	K22: Doktora meşakkatli bir süreç. Destekçileriniz olması lazım. Öncelikle aileniz. Benim gibi evli ve çocuklu iseniz işiniz daha da zor. Bir şeylerden fedakârlık etmelisiniz. Mesela çocuğunuzla ve eşinizle geçireceğiniz zamandan, bütün hobilerinizden, arkadaşlarınızdan vs. En önemlisi eşiniz. Eşiniz size ne kadar az destek verirse, doktorada o kadar	

		zorlanıyorsunuz.
Diğer Sorunlar	Siyasi gelişmeler	K21: “Kanun Hükümünde Kararname ve siyasi nedenlerle 50d statüsüne düşürüldük. Belirsizlik beni çok fazla etkiliyor. Motivasyonum düşüyor.”

Tablo 3’te de görüleceği gibi doktora öğrencilerinin süreçte karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri, programa yönelik, iş yaşamına yönelik ve diğer başlıkları altında toplanmış ve bunları temsil eden görüşler verilmiştir.

Kategori 2: Karşılaşılan Sorunlarla Baş Etmede kullanılan Stratejilere İlişkin Bulgular

Katılımcıların Eğitim Yönetimi Doktora Programı sürecinde yaşadıkları sorunlarla başa çıkmada kullandıkları stratejileri belirlemek üzere *Doktora çalışmasında karşılaşılan zorluklarla hangi yollarla başa çıkılabilir?* sorusu sorulmuştur. Katılımcı görüşleri Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4.

Karşılaşılan Sorunlarla Baş Etmede kullanılan Stratejilere İlişkin Kod ve Örnek Alıntılar

Alt kategori	Kodlar	Örnek Alıntılar
İçsel Stratejiler	Kişisel gelişim	K22: Kendini geliştirmek ve bakış açınızı genişletmek. Doktora sürecinde hep bunu düşünüyorum Öğrendikçe, kendimi geliştirdikçe, olaylara farklı şekilde bakabildikçe mutlu oluyorum.
	Sabırlı davranma	K2: “Sabırlı olmayı öğreniyorsunuz. Dönem kaybınız oluyor. Öyle ki bazen kişiliğinizden bile taviz vermek zorun kalıyorsunuz. Lanet olsun diyorsunuz. Sonuçta ortaya bir ürün çıkacağı için her şeye katlanıyorsunuz.”
	Başlanan işi bitirme isteği	K5: Bunlar benim için kişisel faktörler, en basit örneği başladığım bir işi bitirme, sebat etme, yaptığım gördüğüm işin sonucunu görme gibi güdülerle hareket ediyorum.
	Fedakârlık gösterme	K7: “Kişinin bence önce bir kendini hazırlaması gerekiyor. Çok zorluk yaşayacağını bilerek giriyor bu sürece girmesi gerek. Çok fazla fedakârlık isteyen bir süreç. Bunları bilerek bu işe girmesi gerekiyor.”
	İyi iletişim kurma	K22: Daha önce de dediğim gibi, öncelik sosyal statü ve çevreye fayda. Bunun yanında iyi iletişim kurduğumuz hocalarımızın desteği, doktora arkadaşlarımız arasındaki diyalog ve özellikle hocalarımız ve arkadaşlarımız ile beraber yürüttüğümüz araştırmalar
	Zamanı iyi yönetme	K9: “İlk olarak hayatı planlamak lazım yani zaman yönetimi. Doktora yapıyorum diye dış dünyayla ilişkilerimi kesmen zorunda değilim. Planlamayı iyi yapan doktora öğrencisi her şey zaman ayırabilir. Başa çıkma stratejisi olarak zamanı iyi yönetmeli. İkincisi gerek arkadaşları gerekse hocaları ile informal ilişkilerini iyi tutması gerekiyor.”
	Danışman ve akran desteği	K15: “Bir kere danışman çok büyük bir faktördür. Ben danışmanımdan çok memnunum. Her zaman da söylüyorum her fırsatta. Çok iyi frekansım da var. Yüksek lisansta da aynı şekilde olduğunu düşünüyorum. Danışman bence doktora bitirme, doktora dersi alma, tezi yazma, veri toplamayı her süreçte kilit bir faktör bence. Eğer danışmanınızla frekansınız tuttuysa, danışmanınız gerçekten iyi niyetliyse ve görevlerini yerine getiriyorsa, zaten sizin işiniz büyük ölçüde kolaylaşmıştır. Bence en önemli faktör danışmandır.”
Dışsal Stratejiler	Çok okumak	K25: Dolayısıyla öncelikli olarak okumak. Bu okumalarımızı daha eğitim yönetimi kitaplarına başlamadan önce yapmalıyız. Sonra artık alan kitapları üzerinde okumalar yapmalıyız. Yine Eğitim Yönetimi Alanı olduğu için eğitim işletmeciliği olarak düşünebiliriz eğer eleştirel kuramlar açısından düşünecek olursak. Yani ana akım çalışmalar yapacaksa da yine örgütsel davranış ve işletmecilik üzerine kitapları da okumalıyız. Bunu söyleyebilirim. Yani bu süreçte kitap okumak çok önemli.

Tablo 4’te görüleceği gibi katılımcıların süreçte karşılaştıkları sorunlarla başa çıkma stratejilerine ilişkin görüşleri içsel ve dışsal stratejiler başlığı altında toplanmış ve bunları temsil eden görüşler verilmiştir.

Kategori 3: Doktora Sürecinde Katılımcıların Motivasyon Faktörlerine İlişkin Bulgular

Katılımcıların Eğitim Yönetimi Doktora Programı sürecinde yaşadıkları sorunlara rağmen onları motive eden faktörleri belirlemek üzere *Sizi doktora sürecine bağlayan faktörler nelerdir?* sorusu sorulmuştur. Katılımcı görüşleri Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5.

Doktora Sürecinde Katılımcıları Motive Eden Faktörlere İlişkin Kod ve Örnek Alıntılar

Alt kategori	Kodlar	Örnek Alıntılar
Mesleki Güdüleyiciler	Zorunluluk	K9: “Ben asistanım. Bu benim için zorunluluk. Ben bu mesleği seçerek doktoraı zaten hedeflemişimdir. Bu sisteme doktora yapacağım diye girdim. O yüzden süreç böyle ilerledi.”
	Terfi	Master yapmaya başlama sebebim ileride işime yarar düşüncesiyle başlamama rağmen doktora da biraz öğrendim, masterla giriş yaptım daha derin fazla öğrenmem gerektiğini düşündüğüm için devam ettim. Master doktoranın teşvik edicisi olmuş olabilir master ikisinin sebepleri tabii ki farklı diye düşünüyorum. Aynı zaman da doktora işim gereğinden dolayı yapmam ve kariyerimden dolayı yükselmek için seçtim. Yani kişisel bir gelişim diye başladım, doktoraı zorunluluk olarak hissettiniz? Evet, işimde ilerlemek için zorunluydu ve öğrenmeden aldığım keyif.
	Unvan	K10: “Doktor unvanı da çok önemli çünkü akademi içerisindeki herkes bunu ister. Hakkını vererek almışsa bundan çok daha büyük mutluluk duyar. Doktora tezlerimizi bir an önce yazmaya çalışıyoruz. Amacımız o unvanı elde etmek. Bu unvan da insanı motive eder. Peki öğrenme isteği mi unvan mı ? Şimdi akademi yolculuğundan Ünvar için uğraşırız dürüst olmam gerekirse. Bir an önce DR unvanı için çabalarız. Bu zaten öğrenme süreci ile olur. Bunu da istekle yaptığımız zaman daha iyi olur. Bağlantılı diyebiliriz.”
	İşini daha iyi yapma	K9: İşimden zevk almak istiyorum. Öğrencilerime ve velilerime daha iyi hizmet vermeyi arzuluyorum. Belki başka meslektaşlarım benim gibi doktora yapmak ister diye onlara örnek olmak istiyorum.
	Kendini geliştirme	K12: “Kendini geliştirmek ve bakış açınızı genişletmek. Doktora sürecinde hep bunu düşünüyorum Öğrendikçe, kendimi geliştirdikçe, olaylara farklı şekilde bakabildikçe mutlu oluyorum.”
Bireysel güdüleyiciler	İtibar kazanma	K5: Gelecekte daha iyi iş imkanları, daha iyi bir itibar beni güdüleyen şeyler.
	Sorunlara çözüm bulma	K14: Doktora programında bir bilim adamı, alanda uzman yetiştiriliyor. Bizler uzmanlar olarak sorunlara çözüm önerisi ve politikalar üreteceğiz.
	Sürekli öğrenme faaliyetinde bulunma	K17: “Doktora yapmanın en güzel yanı insanın kendisi için bir şey yapıyor olması. Yani başarma duygusu mesela ben kendimi o çüppe ile hayal edince bile mutlu oluyorum. Bir de hala öğrenci olduğunu hissetmek insana enerji veriyor. Yani talebesin bilginin peşindesin. Bilgiyi talep edensin öğrenensin bu duygu çok güzel. Birde mesela sınıf ortamında arkadaşlarla konuştuğumuzda çok farklı bakış açıları ortaya çıkıyor bu bir zenginlik benim açımdan yeni yeni kavramlar ve düşüncelerle karşılaşıyorum.”
	Farklı bakış açısı kazanma	K19: Farklı bakış açıları kazanabiliyorsunuz. Farklı deneyimler kazanıyorsunuz. Arkadaşlıklar ediniyorsunuz. İnsanların yaklaşımları çok olumlu. Lisans boyunca öğrenciliğin tadını çıkaramadıysanız burada bunu deneyimleyebilirsiniz.

Tablo 5’te görüleceği gibi katılımcıları sürece motive eden faktörler mesleki ve bireysel güdüleyiciler başlıkları altında toplanmış ve bunları temsil eden görüşler verilmiştir.

Tartışma

Bu çalışmada Eğitim Yönetimi Doktora Programı öğrencilerinin karşılaştıkları güçlükler, bu güçlüklerle başa çıkmada kullandıkları stratejiler ve onları sürece güdüleyen faktörler, doktora öğrencilerinin görüşlerine göre incelenmiştir.

Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmanın ilk kategorisi çerçevesinde, doktora öğrencilerinin süreçte karşılaştığı zorluklara ilişkin görüşleri incelenmiştir. *Programdan kaynaklanan sorunlar* alt kategorisinde katılımcıların, *programlarının farklı günlere yayılması, kaynak tararken yabancı dil yetersizliğinden kaynaklanan güçlükler, ders yükünün fazla olması, yönetmelikten kaynaklanan ders kısıtlılığı, verilen ödevlerin fazla oluşu, yöntem bilimsel ve istatistik bilgi eksikliği, danışmanlarla yaşanan zorluklar ve uyumsuzluklara* vurgu yaptıkları görülmektedir. Bu sorunların programı yürüten bölümden kaynaklanması ve her üç üniversitedeki katılımcılar tarafından dile getirilmesi dikkat çekicidir. Doktora eğitiminin temel amacı “yaratıcı bilgi edinme ve araştırma yapabilmesi için bir öğrenciyi ömür boyu entelektüel sorgulamaya hazırlamaktır”. Doktora tezinin başarıyla tamamlanması “öğrencilikten bağımsız araştırmacılığa geçişin işaretidir. Ancak birçok doktora öğrencisi de bu geçiş döneminde kendisini hazırlıksız hissedebilmektedir. Örneğin Golde ve Dore (2001), yüksek lisans öğrencilerinin yüzde otuz beşinin lisansüstü derslerinin bağımsız araştırma yapmak için iyi bir temel oluşturduğuna inanmadığını tespit etmiştir. Stallone de (2004), doktora öğrencilerinin süreci başarıyla tamamlamalarının önündeki güçlüklerin, öğrenciden kaynaklanan faktörlerden çok, kurumun öğrenme kültürü ve çevresi ile daha fazla ilgisi olduğunu belirtmiştir.

Ferrer de Valero'nun (2001) doktora öğrencileri ile 1986-1990 yılları arasında yaptığı çalışmaya göre bölümün sunduğu oryantasyon, danışmanlık ve güçlü araştırma becerileri doktora eğitiminin tamamlanmasını etkilemektedir. Diğer bir ifade ile öğrenci-danışman arasında mentörlük ilişkisinin olması, öğrencilerin meslektaş gibi görülmesi ve bölüm etkinliklerine dahil edilmeleri eğitimlerini tamamlamalarını olumlu yönde etkilemektedir. Bu konuda yapılan başka bir çalışmaya göre doktora öğrenimi yapan aynı zamanda da bir kurumda çalışan öğrencilerin genellikle fazla iş yükü ve akademik çalışmalara zaman ayıramama gibi zorluklar yaşadıkları görülmüştür. Aynı çalışmada doktora öğrencileri programın gerekli kıldığı yabancı dil şartının bilimsel araştırmalar için yeterli olmadığını belirtmişler (Özmen ve Güç, 2013). Dolayısıyla yabancı dil konusundaki yetkinlik doktora öğrencilerinin önündeki en önemli sorunlardan birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir başka çalışmanın bulgularına göre öğrenciler doktora tezi yazım sürecinde zaman yetersizliği ve danışman baskısı ile karşılaştıklarını belirtmişlerdir (Odena ve Burgess, 2017). Akbulut, Şahin ve Çepni (2013) ise öğrencilerin tez konusu belirleme ve kaynaklara ulaşma konularında çok zorlandıklarını saptamışlardır. Bunun nedenini literatür taramasını yeterince bilememe ve literatüre hâkim olamama olarak açıklamışlardır.

Çalışmanın başlıca bulgularından birisi karşılaşılan sorunlarda danışman desteğinin tüm katılımcılar tarafından vurgulanmış olmasıdır. Bowen ve Rudenstine'ye (1992) göre araştırma konusu seçiminde zorluklar ve danışmanla iletişimsizlik, dolayısıyla izolasyon, doktora öğrencilerinin süreçte yaşadıkları sorunların en önemli nedenleridir. Doktora öğrencileri tez aşamasında danışmanlarının desteğinden yoksun kalırsa, bu durum doktora öğrencilerinin doktora programlarını tamamlama konusunda sorunlara yol açabilir (Bair ve Haworth, 1999; Kluever ve Green, 1997; Lovitts, 2001). Sölpük (2016), Türkiye’de eğitim bilimleri alanında doktora yapan öğrencilerle yürüttüğü araştırmasında öğrencilerin kendi araştırmalarını ve eğitim bilimleri alanında yapılan araştırmaları bazı alanlarda yetersiz bulduklarını tespit etmiştir. Bu alanlar araştırmanın teorik yöntem aşamalarına uygun hazırlanması, teknolojinin kullanımı, yeni istatistiksel yöntemlerin kullanımı, nitel ve nicel araştırma yaklaşımlarının kullanımı, araştırma sürecinde okul ve üniversiteler arasında iş birliği, zaman yönetimi ve yabancı dil bilgisidir. Dolayısıyla bölümün sağladığı desteğin ve programın öğrenciye sağladığı kolaylıkların, doktora

öğrencilerinin programı zamanında bitirmelerinde önemli faktör olduğu görülmektedir (Nerad ve Cerny, 1993).

İş yaşamından kaynaklanan sorunlar alt kategorisi bağlamında katılımcılar *izin alma güçlüğüne ve işle beraber doktora sürdürmenin zorluklarına* vurgu yapmışlardır. Lovitts (2001), doktora öğrencilerinin % 70'inin aile, istihdam, sağlık ve diğer yükümlülükleri içeren kişisel sorunları olduğunu belirtmiştir. Haynes ve diğerlerine (2012) göre, okulu, işi ve aileyi dengelemek, doktora öğrencileri için zor olabilir. Çünkü bu sorumluluklar, süreci zamanında tamamlamanın önündeki önemli engellerdir. Dolayısıyla doktora sürecini sürdürürken hayattaki çeşitli sorumluluklar için dengeli bir programın olması önemlidir. Bu sorumlulukları dengeleme kabiliyeti doktora derecesi almada önemli bir faktördür (Malmberg, 2000). Benzer şekilde Başer, Narlı ve Günhan (2005) da çalışmalarında lisansüstü eğitim gören öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar arasında, öğretmenlerin iş yükünün fazla olması ve izin alma gibi zorluklar yaşadıklarını belirtmiştir. Aynı şekilde Sayan ve Aksu (2005) da lisansüstü öğrenimini çalışırken tamamlamaya gayret eden öğrencilerin oldukça yoğun olduklarını ve çalıştıkları kurumlardan izin alma konusunda problemler yaşadıklarını belirtmiştir. Yazarlar, araştırma deneyimi eksikliği, öğrencinin kendisini bölüme yeterince uygun bulmama, danışman ile zayıf ilişkiler, araştırmacılık kariyerine yönelik ilgi eksikliği, yetersiz iş olanakları ve yalıtılmışlık durumunu karşılaşılan sorunlar olarak sıralamışlardır.

Diğer sorunlar alt kategorisi başlığı altında katılımcıların *ulaşım, zaman yetersizliği, stres, ilerleyen yaş, destek görememe ve siyasi gelişmeleri* karşılaşılan sorunlar olarak belirtmişlerdir. Spaulding ve Rockinson-Szapkiw'e (2012) göre, zorlu bir süreç olan doktora programının tamamlanmasında iş-aile dengesini sağlamak süreçteki ilerlemeyi etkilemektedir. Yazarlar çalışmalarında bu zorluklara rağmen bölümden ve danışmanlardan gelen desteğin önemine dikkat çekmişlerdir. Alan yazında öğrencilerin doktora eğitimi tamamlamadan bırakma nedenlerini inceleyen araştırmalar vardır. Örneğin Berelson'ın (1960'dan akt. Sölpük, 2016), öğrencilerin eğitimlerini tamamlamayıp bırakma nedenlerini incelediği araştırmanın sonuçlarına göre fakülte yönetimi, enstitü ve öğrencinin kendisinden kaynaklanan nedenler doktora öğrencilerinin yıpranmalarına neden olmaktadır. Benzer şekilde Lovitts (2001) de çalışmasında araştırmalarda yanlış yol izlenmesi, bireysel motivasyonun düşüklüğü, doktora programın oluşturduğu fazla stres veya baskı ile öğrencilerin bireysel tükenmişliklerinin doktora sürecini bırakmanın temel nedenleri olduğunu tespit etmiştir.

Karşılaşılan Sorunlarla Baş Etmede kullanılan Stratejilere İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmanın ikinci kategorisi çerçevesinde, doktora öğrencilerinin süreçte karşılaştıkları sorunlarla baş etme stratejilerine ilişkin görüşleri incelenmiştir. Katılımcıların görüşlerinin *içsel ve dışsal stratejiler* alt kategorileri altında toplandığı görülmektedir. *İçsel stratejiler alt kategorisi altında katılımcılar kişisel gelişim, sabırlı olma, başlanan işi bitirme isteği ve fedakârlık gösterme* gibi stratejileri kullandıklarını; *dışsal stratejiler alt kategorisi başlığı altında ise iyi iletişim kurma, zamanı iyi yönetme ve danışman/akran desteği sağlama* gibi dışsal stratejileri kullandıklarını belirtmişlerdir.

Morrison (2014) eğitim yönetimi doktora öğrencileri üzerinde yürüttüğü çalışmasında kritik bir eylem olarak görülen doktora süreci ile başa çıkmada esneklik yerine direncin çok daha önemli olduğunu belirtmektedir. Bu bulgular, ilgili çalışmamızın başlanan işi bitirme isteği, sabırlı davranma ve *fedakârlık gösterme* kodları ile örtüştüğünü göstermektedir. Benzer şekilde Wynn

(2003) de çalışmasında sabır gösterme ve fedakârlığın önemi üzerinde durmaktadır. Reese (2013) çalışmasında duygusal olarak zor durumda kalan öğrencilerin, bu duruma rağmen fedakârlık gösterme davranışlarının ağır bastığını ifade etmektedir.

Doktora öğrencilerinin doktora sürecinde geliştirdiği dışsal stratejiler arasında iyi iletişim kurma ve danışman desteği yer almaktadır. Blue (2008) çalışmasında doktora öğrencilerinin eğitim aldıkları kurum ile kendi aralarında bağlantı kurmanın önemine değinmekte ve aradaki bağlantının güçlü olmasının doktorayı bitirme sürecinde önemli olduğunu ifade etmektedir.

Benzer şekilde Chance (2018) ve Regis (2014) çalışmalarında hem akran desteğinin hem de danışman desteğinin doktora öğrencilerinin süreci tamamlamalarında etkili olan stratejiler olduğunu vurgulamaktadır. Danışman desteğinin süreci tamamlamada yardımcı olacağı görüşü Fries (2005) tarafından yapılan çalışmada da belirtilmektedir. Fries (2005) çalışmasında özellikle tez yazma aşamasında motivasyonu düşük olan öğrencilerin belirli zaman aralıkları ile danışman desteği almasının önemi üzerinde durmaktadır.

Diğer yandan Spaulding ve Rockinson-Szapkiw (2012) kurumsal bir strateji olarak kohort modelini önermektedir. Ancak eğitim yönetimi doktora programlarındaki kohort modelleri hakkında araştırmaların eksik olduğu görülmektedir. West ve diğerleri (2011) doktora kohortunu aynı anda başlayan ve mezuniyetten sonra ağ oluşturma, destek, programlama kolaylığı ve memnuniyetin faydalarını vurgulayan bir grup öğrenci olarak tanımlamaktadırlar. Bir kohorttaki öğrenciler liderlik rolleri için daha iyi hazırlanır ve kohort üyesi olmayanlara göre daha iyi öğrenci-fakülte ilişkileri yaşarlar.

Doktora Sürecinde Katılımcıları Motive Eden Faktörlere İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmanın üçüncü kategorisi çerçevesinde, doktora öğrencilerini doktora sürecine motive eden faktörlere ilişkin görüşleri incelenmiştir. Katılımcıların görüşlerinin *mesleki güdüleyiciler* ve *bireysel güdüleyiciler* alt temaları altında toplandığı görülmektedir. Mesleki güdüleyiciler alt kategorisi altında ise katılımcılar *zorunluluğu, terfi almayı, unvan kazanmayı ve işini daha iyi yapma isteği içinde olmayı* en önemli güdüleyiciler olarak belirtmişlerdir. Bireysel güdüleyiciler alt teması altında ise *kendini geliştirme, itibar kazanma, sorunlara farklı bakış açılarından çözüm bulma ve sürekli bir öğrenme faaliyeti içinde olmayı* en önemli güdüleyiciler olarak gördüklerini ifade etmişlerdir. Ortaya çıkan bu iki ana tema, Ryan ve Deci'nin (2000) *Öz Belirleme Kuramı (ÖBK)* ile açıklanabilir. Motivasyon, insanların nihayetinde neden kararlar aldıklarını ve bu kararları neyin sonlandırdığını anlamının anahtarıdır (Ryan ve Deci, 2000). ÖBK, insanları, çevrelerindeki zorlukları içsel olarak arayan ve potansiyellerini, kapasitelerini ve duyarlılıklarını gerçekleştirmeye çalışan aktif, büyümeye yönelik organizmalar olarak görmektedir" (Deci ve Ryan 2014). ÖBK, öğrenme eğilimimizi etkileyen belirli çevresel faktörlerin olduğunu göstermektedir. Bu faktörler öğrenmeyi ilerletmek için kullanılabilir veya öğrenmeyi engelleyebilir. Üç temel psikolojik gereksinim olan *yeterlilik, özerklik ve ilişkinin*, motivasyonu hem olumlu hem de olumsuz etkilediği gösterilmiştir. Çevremizdeki bu etki de motivasyonumuzu etkiler (Deci, Ryan ve Guay, 2013). Ryan ve Deci'ye (2000) göre, bu üç temel psikolojik gereksinim, içsel ve dışsal motivasyondan etkilenir.

İçsel motivasyon, insanın öğrenme ve yaratıcılığa olan eğilimidir. Aynı zamanda insan doğasının öğrenme deneyimlerini ve zorluklarını araştıran parçasıdır (Ryan ve Deci, 2000). İçsel motivasyon, bir kimsenin bir görevi tamamlamasının doğal memnuniyeti veya sevinci için bir

aktivite yapmaya doğru etkileyen faktörler ve değişkenlerle ilgilenir (Deci ve Ryan, 2004). Teowkul ve diğerleri de (2009) öğrenciler bu süreç sonucunda saygı kazanabileceklerini, çünkü doktora derecesine sahip olmayı akademik yaşamdaki en üst başarı olarak gördüklerini tespit etmiştir.

Dışsal motivasyon, içsel motivasyonda olduğu gibi, aktivitenin doğasında tatmin olmasından ziyade, onunla birlikte somut bir sonuç getiren bir faaliyetle etkileşimi ifade eder. Dışsal motivasyonun dışsal bir nedensellik odağı vardır (Deci ve Ryan, 2004). “Neden” kişinin dışından gelmektedir. Deci ve Ryan (2000) insanların doğal olarak içsel motivasyona sahip olduklarını, ancak bazı noktalarda dışsal faktörlerin yönetimi ele geçirdiğini ve bu nedenle sürekli motivasyonun sürdürülmesi gerektiğini belirtmektedir. Dolayısı ile öğrencileri doktora programına güdüleyen görüşler ÖBK çerçevesinde temellendirilebilir.

Dolayısıyla bu bulguyu ÖBK çerçevesinde değerlendirmenin ve doktora öğrencisi motivasyonunu anlamının bir yolu olarak kullanmak, ana bilim dallarına ve danışmanlara katkı sağlayabilir. Çünkü bu bulgu doktora öğrencilerinin programda yer alan beceri ve bilgiye odaklanmanın yanında, onlarda “merak, ilgi ve güvene odaklanmanın ve böylece derecenin tamamlanmasına yönelik içsel motivasyonun gelişmesini teşvik etmenin önemine işaret etmektedir. Ayrıca bu bulgu ÖBK'yi kullanarak, akademik programların planlanması ve uygulanmasına dahil olan uygulayıcıların, önce öğrencilerinin motivasyonel yönelimlerini anlayarak onların başarısını artırabileceğini göstermektedir.

Diğer yandan Kluever ve Green'in (1998) çalışmasında da benzer sonuçlar elde edildiği görülmektedir. Tez tamamlama konusunda öğrencilerin sorumlu olduğunu, ancak bazı sebeplerle kendi başlarına çözemeyebilecekleri problemlerle karşılaşabileceklerini ve programı tamamlayamayabileceklerini ifade etmektedir. Bu sebeple motive olmada güçlük yaşanması, ilginin azalması, gücün (yeteneğin) azalması gibi içsel güdülenme ve danışman desteği, finansal destek ve aile desteği gibi dışsal güdülemenin de doktora programını tamamlamada önemli olduğunu belirtmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada katılımcılar, doktora sürecinde karşılaştıkları engelleri, kullandıkları stratejileri ve onları güdüleyen faktörleri anlattılar. Çalışmanın genel bulguları doktora programı öğrencilerinin sürece dair deneyimlerinin karmaşık ve güç bir süreç olduğuna işaret etmektedir. Diğer doktora öğrencilerine benzer şekilde, bu çalışmaya katılanların aileleri, iş yükümlülükleri ve ders dönemini tamamlama, yeterlilik sınavını geçme ve tezlerini yazmalarına engel teşkil eden diğer öncelikleri vardır. Bu engeller ve zorluklar nedeniyle, diğer yükümlülükler doktora programına göre öncelik kazanmıştır. Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar, aile, iş ve diğer kişisel yükümlülüklerin, doktora öğrencilerinin doktora programlarını tamamlamasının önündeki en önemli nedenler olduğunu belirten önceki araştırmaları desteklemektedir (Ali ve Kohun, 2006; Lovitts, 2001; Tinto, 1993).

Doktora programı sunan kurumlar/bölümler, öğrencilerinin iş ve okul yükümlülüklerini dengelemelerine ve yaşadıkları sorunlar hakkında farkındalık kazanmalarına yardımcı olmak için, doktora programını tamamlamış mezunlarını bölüme misafir konuşmacı olarak davet edebilir. Misafir konuşmacılar kendi deneyimlerini ve iş ve okul yükümlülüklerini dengelemeye

yardımcı olabilecek konular hakkında öğrencilere fikir verebilirler. Ek olarak, doktora programı her dönem Danışmanlık ve Kariyer Merkezi'nden bir uzmanın etkili stres ve zaman yönetimi çabaları hakkında sunum yapabileceği bir olanak sağlayabilir. Yani bölümün doktora öğrencileri için destek seminerleri vermesi önerilebilir.

Doktora öğrencilerinin büyük çoğunluğu çalışan bireylerdir. Bu nedenle program, doktora öğrencilerinin ihtiyaçlarını karşılamak için süreci ve desteklerini yapılandırmalıdır. Örneğin kütüphaneden etkili bir şekilde yararlanmanın sağlanmasının yanı sıra akşamları ve hafta sonları yazım atölyeleri ve program toplantıları sunabilir. Ayrıca bu süreçte öğrencilerin iş sorumluluklarını azaltmaları ve uykü dengesini ayarlamaları önerilebilir.

Doktora programları yetişkin öğrenciler için hazırlanmış, yetişkin formel eğitimin son basamağıdır. Üretilecek bilginin öğrenci açısından pratikte de yeri olmalı ve bu bilgi onun ilgi alanına hitap etmelidir. Dolayısıyla öğrencinin maksimum düzeyde süreçle bütünleşmesi bakımından kendine uygun en güncel ve kendi seçtiği konular üzerine yoğunlaşması sağlanmalıdır. Mevcut çalışmanın bulgularına göre katılımcılar danışmanın uzmanlığı ve tecrübesine ek olarak kişilik yapısını, iletişim tarzı/kişilerarası ilişki tarzını önemli gördüğü için danışman seçiminde öğrencinin seçimine öncelik verilmesi sağlanmalıdır. Çünkü danışman-öğrenci ilişkisinin kalitesi, tezin başarılı bir şekilde tamamlanmasında büyük öneme sahiptir.

Doktora öğrencilerinin başarılı olmalarına yardımcı olmak için tez danışmanlarının, doktora öğrencileriyle kısa vadeli hedefler, belirli ödevler ve düzenli geri bildirim oluşturmaları önerilebilir. Özellikle eğitim yönetimi doktora programları için, danışmanların yeterli sınavından sonra doktora öğrencileri ile periyodik buluşmalarla ana hat oluşturarak, beklenti ve hedefleri tartışmalıdır.

Bu çalışmada katılımcılar motive edici unsurlar olarak gerek içsel gerekse dışsal motive edici unsurların etkisine vurgu yapmışlardır. Doktora öğrencilerinin süreci başarılı bir şekilde tamamlamalarında bireysel ve mesleki motive edici unsurların farkında olmaları sağlanmalı, programı sürdürmenin ve başarılı bir şekilde tamamlamanın avantaj ve dezavantajları iyi bir şekilde ortaya koyulmalı ve uygun bir şekilde kariyer hedefleriyle eşleştirilmelidir. Ayrıca bu çalışmada doktora öğrencilerinin çoğunluğu karşılaştıkları güçlüklerden biri olarak zaman sorununu belirtmişlerdir. Dolayısı ile gerçekçi hedefler belirlenip onlara ulaşmak için zaman planlaması yapılmalıdır.

Kaynaklar / References

- Akbulut, H. İ., Şahin, Ç. ve Çepni, S. (2013). Doktora tez sürecinde karşılaşılan problemlerin belirlenmesi: Eğitim fakültesi örneği. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 50-69.
- Ali, A., & Kohun, F. G. (2006). Dealing with isolation feelings in IS doctoral programs. *International Journal of Doctoral Studies*, 1(1), 21-33.
- Appel, M., & Dahlgren, L. (2003). Swedish doctoral students' experiences on their journey towards a PhD: Obstacles and opportunities inside and outside the academic building. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 47(1), 89-110.
- Arastaman, G., Fidan, İ. Ö. ve Fidan, T. (2018). Nitel araştırmada geçerlik ve güvenilirlik: Kuramsal bir inceleme. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 37-75.
- Austin, A. E. (2002) Preparing the next generation of faculty: graduate school as socialisation to the academic career. *The Journal of Higher Education*, 73(1), 94-122
- Bair, C. R., & Haworth, J. G. (2004). *Doctoral student attrition and persistence: A meta-synthesis of research*. In J. C. Smart (Ed.), *Higher education: Handbook of theory and research* (Vol. XIX, pp. 481-534). Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Barnes, B. J., & Randall, J. (2012). Doctoral student satisfaction: An examination of disciplinary, enrollment, and institutional differences. *Research in Higher Education*, 53(1), 47-75.
- Başer, N., Narlı, S. ve Günhan, B. (2005). Öğretmenlerin lisansüstü eğitim almalarında yaşanan sorunlar ve önerileri. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (Özel Sayı 1, Lisansüstü Eğitim), 129-135.
- Bean, J. P., & Metzner, B. S. (1985). A conceptual model of nontraditional undergraduate student attrition. *Review of Educational Research*, 55(4), 485-540.
- Bieber, J. & Worley, L. (2006) Conceptualising the academic life: graduate students' perspectives. *The Journal of Higher Education*, 77(6), 1009-1035
- Bowen, A. G. (2005). Preparing a qualitative research-based dissertation: Lessons learned. *The Qualitative Report*, 10(2), 208-222.
- Bowen, W. G., & Rudenstine, N. L. (1992). *In pursuit of the PhD*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Blue, M. A. (2008). *The influence of resilience on doctoral completion in one preparation program in educational leadership*. Doctoral Thesis. Seton Hall University
- Castelló, M., Pardo, M., Sala-Bubaré, A., & Suñe-Soler, N. (2017). Why do students consider to drop out of doctoral degrees? Institutional and personal factors. *Higher Education*, 74(6), 1053-1068.
- Castelló, M., Iñesta, A., & Corcelles, M. (2013). Learning to write a research article: Ph.D. students' Transitions toward disciplinary writing regulation. *Research in the Teaching of English*, 47(4), 442-477.
- Chance, E. M. (2018). *A phenomenological study of doctoral student experiences in an educational leadership doctoral program*. Doctoral Thesis. The University of Houston-Clear Lake
- Cohen, M. Z., Kahn, D. L., & Steeves, D. L. (2000). *Hermeneutic phenomenological research: A practical guide for nurse researchers*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Cotterall, S. (2013). More than just a brain: Emotions and the doctoral experience. *Higher Education Research & Development*, 32(2), 174-187.
- Creswell, J. (2013). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. CA: Sage.
- Ersoy, F. (2016). Fenomenoloji. A. Saban ve A. Ersoy (Edt.), *Eğitimde nitel araştırma desenleri içinde* (s. 51-109). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2014). Autonomy and need satisfaction in close relationships: Relationships motivation theory. In *Human motivation and interpersonal relationships* (pp. 53-73). Springer, Dordrecht.
- De Valero, Y. F. (2001). Departmental factors affecting time-to-degree and completion rates of doctoral students at one land-grant research institution. *The Journal of Higher Education*, 72(3), 341-367.
- Fries, L.W. (2005). *An investigation of optimism and pessimism as cognitive coping strategies of doctoral students in educational leadership programs*. Doctoral Thesis. Arkansas State University

- Gardner, S. K. (2009). Student and faculty attributions of attrition in high and low-completing doctoral programs in the United States. *Higher Education*, 58, 97–112.
- Glesne, C. (2012). *Nitel araştırmaya giriş (2. baskı)*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Golde, C., & Doré, T. (2001). *At cross purposes: what the experiences of today's doctoral students reveal about doctoral education*. Philadelphia: Pew Charitable Trusts
- Golde, C. M. (2005). The role of the department and discipline in doctoral student attrition: Lessons from four departments. *Journal of Higher Education*, 76(6), 669-700.
- Green, Kathy E. (1997). Psychosocial Factors affecting Dissertation Completion. *New Directions for Higher Education*. 25 (3), 57-64.
- Haynes, C., Bulosan, M., Citty, J., Grant-Harris, M. Hudson, J., & Koro-Ljungberg, M. (2012). My world is not my doctoral program or is it? Female students' perceptions of well-being. *International Journal of Doctoral Studies*, 7, 1-17.
- Jairam, D., & Kahl Jr., D. H. (2012). Navigating the doctoral experience: The role of social support in successful degree completion. *International Journal of Doctoral Studies*, 7, 311-329.
- Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (1998). Cooperative learning and social interdependence practice. *American Psychologist*, 58(11), 934-945.
- Kluever, R. C., & Green, K. E. (1998). The responsibility scale: A research note on dissertation completion. *Educational and Psychological Measurement*, 58(3), 520-531.
- Lovitts, B. (2001). *Leaving the ivory tower: The causes and consequences of departure from doctoral study*. Rowman & Littlefield Inc.
- Malmberg, E. D., (2000). *Retention and attrition of doctoral candidates in higher education* (Doctoral dissertation). Available from Proquest Dissertations and Theses database. (UM 3041915)
- McAlpine, L., & McKinnon, M. (2013). Supervision – the most variable of variables: Student perspectives. *Studies in Continuing Education*, 35(3), 265–280.
- McAlpine, L., & Amundsen, C. (2007). Academic communities and developing identity: The doctoral student journey. In P. Richards (Ed.). *Global Issues in Higher Education* (pp.57-83). NY: Nova Publishing
- McAlpine, L., Jazvac-Martek, M., & Hopwood, N. (2009). Doctoral student experience in education: Activities and difficulties influencing identity development. *International Journal for Researcher Development*, 1(1), 97–109.
- McCalley, A. (2015). *Outlook: Doctoral candidates' perspectives on success factors contributing to dissertation completion* (Doctoral dissertation). Retrieved from UMI Dissertation Publishing. (3682940).
- Morrison, M. (2014). *Investing in Our Education: Leading Learning Researching and the Doctorate*, Edition: vol13 International Perspectives on Higher Education, Chapter: 3, Publisher: Emerald Press, Editors: A. Taysum and S. Rayner, pp.31-58.
- National Science Foundation (2012). Doctorate Recipients from U.S. Universities: 2011. Special Report NSF 13-301. Arlington, VA. Retrieved from <http://www.nsf.gov/statistics/sed/>.
- NCES. (2020). *Characteristics of Postsecondary Students*. Retrieved from https://nces.ed.gov/programs/coe/indicator_csb.asp
- Mullen, C. A. (2005). *Fire and ice: Igniting and channeling passion in new qualitative researchers*. New York: Peter Lang.
- Nerad, M., & Cerny, J. (1993). From facts to action: Expanding the graduate division's educational role. *New Directions for Institutional Research*, 80, 27-39.
- Nettles, M. T., & Millett, C. M. (2006). *Three magic letters: Getting to Ph.D.* Baltimore, MD: The Johns Hopkins University Press.
- Odena, O., & Burgess, H. (2017). How doctoral students and graduates describe facilitating experiences and strategies for their thesis writing learning process: a qualitative approach, *Studies in Higher Education*, 42:3, 572-590.
- Özmen, Z. M., Güç, F. A. (2013). Doktora eğitimi ile ilgili yaşanan zorluklar ve baş etme stratejileri: durum çalışması. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(3), 214-219.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research & evaluation methods (3rd ed.)*. Thousand Oaks, CA: Sage.

- Pyhältö, K., Toom, A., Stubb, J., & Lonka, K. (2012). Challenges of becoming a scholar: A study of experienced problems and well-being of doctoral students. *International Scholarly Research Network ISRN Education*, 2012, Article ID 934941.
- Pyhältö, K., Vekkaila, J., & Keskinen, J. (2012). Exploring the fit between doctoral students' and supervisors' perceptions of resources and challenges vis-à-vis the doctoral journey. *International Journal of Doctoral Studies*, 7, 395-414.
- Protivnak, J. J., Foss, L. L. (2009). An exploration of themes that influence the counselor education doctoral student experience. *Counselor Education & Supervision*, 48(4), 239-256.
- Reese, K. L. (2013). *Exploring doctoral student experiences from the perspectives of mid-career professionals in educational leadership using photo-elicitation* (Doctoral dissertation, Clemson University).
- Regis, T. R. (2014). *Doctoral students: attrition, retention rates, motivation, and financial constraints*. Doctoral Thesis. Keiser University
- Rockinson-Szapkiw, A. J., Spaulding, L. S., & Bade, B. (2014). Completion of educational doctorates: How universities can foster persistence. *International Journal of Doctoral Studies*, 9, 293 - 308.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68.
- Sayan, Y. ve Aksu, H. H. (2005). Akademik personel olmadan lisansüstü eğitim yapan bireylerin karşılaştıkları sorunlar üzerine nitel çalışma: dokuz eylül üniversitesi-Balıkesir üniversitesi durum belirlemesi, *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (Özel Sayı 1: Lisansüstü Eğitim), 59-66.
- Spaulding, L. S., & Rockinson-Szapkiw, A. J. (2012). Hearing their voices: Factors doctoral candidates attribute to their persistence. *International Journal of Doctoral Studies*, 7, 199-219.
- Stallone, M. N. (2004). Factors associated with student attrition and retention in an educational leadership doctoral program. *Journal of College Teaching and Learning*, 1(6),17-24.
- Sölpük, N. (2016). Araştırma yaklaşımlarının kavramsallaştırılması ve doktora tez süreci: Doktora öğrencileri ve danışmanları bağlamında bir karşılaştırma çalışması. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Teowkul, K. Seributra, N. J., Sankaworn, C., Jivasantikarn, C., Devilai, S., & Mutjaba, B. G. (2009). Motivational Factors of Graduate Thai Students Pursuing Master and Doctoral Degrees in Business. *RU. Int. J.* 3(1), 25-56.
- Tinto, V. (1993). *Leaving college: Rethinking the causes and cures of student attrition*. Chicago: The University of Chicago.
- West, I. J., Gokalp, G., Vallejo, A. E., Fischer, L., & Gupton, J. (2011). Exploring effective support practices for doctoral students' degree completion. *College Student Journal*, 45(2), 310-323.
- Wynn, R.E. (2003). *Derailment in doctoral students in educational leadership Programs: a study of high-risk doctoral Dissertation pitfalls*. Doctoral Thesis. The University of North Carolina at Greensboro
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. baskı) Ankara: Seçkin.
- YOK. (2020). *Öğrenim Durumuna Göre Öğrenci sayıları*. Retrieved from <https://istatistik.yok.gov.tr/>
- Zhao, C. M., Golde, C. M., & McCormick, A. C. (2007). More than a signature: How advisor choice and advisor behaviour affect doctoral student satisfaction. *Journal of Further and Higher Education*, 31(3), 263-281.
- Zumbrunn, S., Tadlock, J., & Roberts, E. D. (2011). Encouraging self-regulated learning in the classroom: A review of the literature. Metropolitan Educational Research Consortium (MERC), Virginia Commonwealth University. Retrieved [http://www.self-regulation.ca/download/pdf_documents/Self%20Regulated%20 Learning.pdf](http://www.self-regulation.ca/download/pdf_documents/Self%20Regulated%20Learning.pdf)

Yazarlar

Gökhan Arastaman, Hacettepe Üniversitesi'nde Doçent olarak çalışmaktadır. Araştırma alanları arasında Örgütsel Davranış, Karşılaştırmalı ve Uluslararası Eğitim, Eğitim Finansmanı konuları yer almaktadır.

Oya Uslu, Hacettepe Üniversite'sinde Doktora öğrencisidir. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Strateji Biriminde uzman olarak çalışmaktadır.

Selçuk Yusuf Arslan, Hacettepe Üniversite'sinde Doktora öğrencisidir. MEB'de Bilişim teknolojileri öğretmeni olarak çalışmaktadır.

Pınar Necmiye Gülsoy Kerimoğlu, Hacettepe Üniversite'sinde Yüksek Lisans öğrencisidir. Dışişleri Bakanlığında Tercüman olarak çalışmaktadır.

İletişim

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü
Beytepe, Ankara gokhanarastaman@gmail.com

Oya Uslu, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Etlik, Ankara oyauslu@gmail.com

Selçuk Yusuf Arslan, Milli Eğitim Bakanlığı,
Ankara selcukarslan2013@gmail.com

Pınar Necmiye Gülsoy Kerimoğlu, Hacettepe
Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü Beytepe,
Ankara pnrgulsoy@gmail.com

Summary

Purpose and Significance. Obtaining a doctoral degree is emotionally and intellectually a difficult process since students experience various positive and negative incidents. While it could be inspirational, tempting and rewarding path for some students, it could be a challenging one because of self-sacrifice, distributed life, academic problems, lack of social support and financial problems (Appel & Dahlgren, 2003; Jairam & Kahl Jr., 2012; Protivnak & Foss, 2009; Spaulding & Rockinson-Szapkiw, 2012). However, doctoral students have to manage the negative feelings related to incompetency, tendency for drop-out, attrition and uncertainty in their career (Castelló, Pardo, Sala- Bubaré & Suñe-Soler, 2017). Therefore, it is seen that each student has different experiences regarding their PhD education and the reasons and results of this raise a question mark in minds.

According to the literature, PhD students experience difficulties in getting used to and integrate into the program (McAlpine & Amundsen, 2007). In this sense, the students might have false or lack of information about academic life, might have confusion about the importance of education and research and might have problems and uncertainty in positioning their personal values and academic values (Austin, 2002; Bieber & Worley, 2006). According to Golde and Dore (2001), students think that the precautions that the PhD offering institutions take to overcome such problems are not sufficient. Thus, it is obvious that doctoral process, experiences and the sources of the possible problems and motivational factors should be searched thoroughly.

However, most of the research on graduate education focus on the structural variables such as time and degree) or different factors such as supervision, financial issues, environment and etc (Bowen & Rudenstine, 1992; Lovitts, 2001). Few studies include more than one variable in order to explore the graduate school experience and complexity in detail. Yet, there are few studies which suggest ideas about the experiences of graduate students (Bair & Haworth, 2004; Golde & Dore, 2001). On the other hand, these studies generally do not offer clear explanations on why some students complete their education in time but some others leave the program (Zumbrunn, Tadlock & Roberts, 2011). When all these studies are analysed, it is seen that few studies engage in the difficulties, strategies and motivations of doctoral students in educational administration programs. Nevertheless, having detailed insight about the positive and negative experiences of PhD students could not only help students to understand their researcher identity but also increase the quality of doctoral programs (McAlpine, Jazvac-Martek & Hopwood, 2009).

Research, one of the main aims of universities, is carried out mostly in graduate and peculiarly in doctoral level. Research in the field of educational sciences aims to produce knowledge, increase the level of learning or solve the educational problems. Therefore, consulting the ideas of doctoral students about their education and finding solutions for the problems they have to dealt with is a significant issue in terms of the efficiency and effectiveness of doctoral programs. Defining the difficulties, strategies and motivational factors is important for maintaining coordination among education, science and technology. Moreover, identifying them from the perspectives of PhD students, namely future faculty members, is beneficial for educational planning. According to Lovitts (2001), the fact that doctoral students have limited information about the PhD process increases the ratio of attrition. In fact, many students drop out either during the coursework or while writing their dissertation. There could be lots of reasons which demotivate students and force them to leave the program before graduation. Yet, depicting and understanding these factors could provide the faculties of education with data by which they

could develop encouraging strategies for their students. This could be cost efficient for the institutions.

In this sense, this current study aims to explore the experiences of PhD students in Educational Administration Program in terms of the problems they encounter, the strategies they use to overcome these problems and the motivational factors that stimulate them through the following questions.

1. What are the difficulties that PhD students of Educational Administration Program face with?
2. What are the strategies that PhD students of Educational Administration Program use to overcome their problems?
3. What motivates the PhD students of Educational Administration Program during their education?

Methodology. This study aims to examine the experiences of PhD students in Educational Administration Program in terms of the problems they encounter, the strategies they use to overcome these problems and the motivational factors that stimulate them. Thus, it is designed in the form of phenomenological research. The participants include 25 (9 male and 16 female) PhD students enrolled in the PhD program in Educational Administration departments of three state universities in Ankara. The data were collected during the spring term of 2017-2018 academic year. The data were collected through a semi-structured interview form developed by the researchers, and analysed through descriptive content analysis. In the content analysis, coding and sorting, category development and ensuring validity and reliability stages were followed. The validity and reliability of the research were ensured through member checking, peer review and thick description (Lincoln & Guba, 1985).

Results. It is seen that the data was grouped under 7 sub-categories within the frame of three main categories. According to the findings, the prominent problems of the PhD students are related to the structure and nature of the program at university, problems in their professional lives and other problems. The problems related to the program itself are course schedule, lack of foreign language proficiency, course and workload, number and variety of courses because of the rules and regulations, lack of methodology and statistical knowledge, and student-advisor relations. The main problems related to the professional lives of students are as follows: getting permission from the managers and keeping balance between work and doctoral studies. The other problems are related to transportation, lack of time, stress, age, lack of support and political issues. The students use different internal and external strategies to overcome the problems they encounter. The internal strategies used by these students are personal development, patience, eagerness to complete a task they take on, and self-sacrifice. However, they use the following external strategies: communication, time management supervisor and peer support. What makes these students maintain their goals is the motivational factors. Participants assert that professional and individual factors motivate them to survive this difficult path. While obligation, getting a promotion, obtaining a title and willingness to perform their job more effectively and efficiently are professional motivators; self-development, earning a reputation, solving the problems with a different point of view and continuous learning.

Discussion and Suggestions. The participants of this study shared their ideas related to the difficulties they encounter, strategies they use and motivational factors they utilize during their doctoral education. The most prevailing finding suggests that the students have had complicated and challenging experiences during their PhD journey. Similar to other PhD students, participants of this research have to deal with various responsibilities, obstacles and problems which prevent them from completing the coursework, writing thesis, doing research, keeping balance among their different roles and etc. In fact, the results are compatible with the previous studies in that responsibilities related to family, work and other personal issues are the most effective factors hindering students from completing their doctoral studies (Ali & Kohun, 2006; Lovitts, 2001; Tinto, 1993). For this reason, PhD programs could provide students with various opportunities in order to raise their awareness and decrease attrition. For instance, they could hold seminars, workshops and showcases in the form of group talks (with the participation of graduate ones) where students could share their problems and ideas. Moreover, course schedule could be tailored according to the profile of the students, for most of the PhD students have professional lives. Apart from this, the program should provide students with rich content and events which are compatible with their interests, needs and competencies. It should be kept in mind that these students are adults and request freedom of choice in their decisions while selecting the courses and thesis topic. The results of this study indicate that students should be free in selecting their supervisors because character of supervisors is as important as their expertise and experience. Furthermore, supervisors could set short term and long-term goals, ask for certain assignments and offer regular feedback for their students. It is especially important when the course phase is completed.

The participants of this study have indicated that they have both internal and external motivation. Therefore, students should be aware of personal and professional factors as well as advantages and disadvantages of pursuing a PhD program so that they could be encouraged to complete their education. Since most of the participants highlight the role of time as an obstacle, they could get training in time management. Apart from these, identifying the role of gender could be beneficial in addressing the needs and interests of students. Although this study does not focus on gender differences, the findings imply that female students encounter more difficulties if they have children and a full-time job. Lastly, various precautions could be taken by the government in order to increase the demand for doctoral education. In fact, support per student could be increased. Moreover, students should be aware that obtaining a PhD degree enlarge the employment opportunities